

ՆԻԿՈԼԱՅ ԱՌՈՒՍՏԱՄՅԱՆ

ՀՀ արդարադատության նախարարի խորհրդակցան

ՄԱՐԳԱՐԻՏԱ ԳԱԼՍՏՅԱՆ

«Միջազգային ինտեգրում» հասարակական կազմակերպության նախագահ, Հայաստանի ամերիկյան համալսարանի իրավագիտության մագիստրոս

ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴԱՍԱԿԱՐԳՈՒՄԸ ՀԱՆՑԱՓՈՐՁԻ ԵՎ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅԱՆ ԴԵՊԵՐՈՒՄ

Երկրում ընթացող դատաիրավական բարեփոխումների շրջանակներում իրականացվել են բազմաթիվ միջոցառումներ, այդ թվում՝ ինստիտուցիոնալ փոփոխություններ քրեական արդարադատությունում, մասնավորապես նաև՝ քրեակատարողական համակարգում: Իրականացված մի շարք օրենսդրական փոփոխություններ միտված են եղել պատժի նշանակմանը և կրմանը ներկայացվող միջազգային այնպիսի սկզբունքների և չափանիշների ապահովմանը, ինչպիսիք են՝ պատժի անհատականացումը, խոշտանգումների կամ դաժան, անմարդկային կամ անձի արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի անթույլատրելիությունը, պատժի կրման համար միջազգային չափանիշներին համապատասխան պայմանների հնարավորինս ապահովումը և այլն:

Քրեական քաղաքականության նպատակների ամբողջական իրականացմանն ուղղված հետազոտ փոփոխությունների կարևորագույն խնդիրներից է պատժի նպատակների՝ սոցիալական արդարության վերականգնման, դատապարտյալի ուղղման, հանցագործությունների կանխարգելման արդյունավետ և ամբողջական իրականացման ապահովումը: Այս խնդրի լուծման համար կարևորվում է այն, որ քրեական արդարադատությունում դեռևս առկա են թե տեսական, և թե գործնական հարթության խնդիրներ: Մասնավորապես, կան խնդիրներ, որոնք կապված են ՀՀ քրեական օրենսգրքով սահմանված հանցագործությունների տեսակների հետ, դրանց դասակարգման, հանցափորձի և հանցագործության նախապատրաստության համար պատիժ սահմանելու առանձնահատկությունների հետ:

ՀՀ քրեական օրենսգրքի (այսուհետ՝ Օրենսգիրք) 33-րդ հոդվածը տալիս է ավարտված և չավարտված հանցագործությունների սահմանու-

մը, ըստ որի.

1. Ավարտված հանցագործություն է համարվում այն արարքը, որը պարունակում է սույն օրենսգրքով նախատեսված հանցակազմի բոլոր հատկանիշները:

2. Չավարտված հանցագործություն են համարվում հանցափորձը և ծանր կամ առանձնապես ծանր հանցագործությունների նախապատրաստությունը:

Նույն հոդվածի 3-րդ մասով սահմանվում է, որ հանցագործության նախապատրաստության և հանցափորձի համար պատասխանատվությունը վրա է հասնում Օրենսգրքի հատուկ մասի նույն հոդվածով, իսկ ավարտված հանցագործության համար՝ հղում կատարելով Օրենսգրքի 34-րդ (հանցափորձը) կամ 35-րդ (հանցագործության նախապատրաստությունը) հոդվածին:

Օրենսգրքի 34-րդ հոդվածի համաձայն՝ հանցափորձ է համարվում ուղղակի դիտավորությանը կատարված այն գործողությունը (անգործությունը), որն անմիջականորեն ուղղված է հանցանք կատարելուն, եթե հանցագործությունն ավարտին չի հասցվել անձի կամ քիմիկատի հանգամանքներով:

Օրենսգրքի 35-րդ հոդվածի համաձայն՝ հանցագործության նախապատրաստություն է համարվում ուղղակի դիտավորությամբ հանցանք կատարելու համար միջոցներ կամ գործիքներ ձեռք բերելը կամ հարմարեցնելը, ինչպես նաև դիտավորությամբ այլ պայմաններ ստեղծելը, եթե հանցագործությունն ավարտին չի հասցվել այդ անձի կամ քիմիկատի հանգամանքներով:

Այսպիսով, Օրենսգրքով հանցագործության փորձի կամ նախապատրաստության համար արարքը որակելիս նշվում է Օրենսգրքի հատուկ մասի համապատասխան հոդվածը՝ հղում անելով

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

Օրենսգրքի 34-րդ կամ 35-րդ հոդվածին (օրինակ՝ 34-104՝ սպանության փորձ):

Բացի այդ, Օրենսգրքի 65-րդ հոդվածով սահմանվում է չավարտված հանցագործության համար պատիժ նշանակելը, ըստ որի՝ հանցագործության նախապատրաստության համար ազատազրկման ձևով պատժի ժամկետը չի կարող գերազանցել Օրենսգրքի Հատուկ մասի համապատասխան հոդվածով կամ հոդվածի մասով որոշակի ժամկետով ազատազրկման ձևով նախատեսված պատժի առավելագույն ժամկետի կետը (Օրենսգրքի 65-րդ հոդվածի 2-րդ մաս): Իսկ նույն հոդվածի 3-րդ մասը սահմանում է, որ հանցափորձի համար ազատազրկման ձևով պատժի ժամկետը չի կարող գերազանցել Օրենսգրքի Հատուկ մասի համապատասխան հոդվածով կամ հոդվածի մասով որոշակի ժամկետով ազատազրկման ձևով նախատեսված պատժի առավելագույն ժամկետի երեք քառորդը: Ըստ էության, Օրենսգրքը հստակ սահմանում է հանցափորձի և հանցագործության նախապատրաստության համար պատժաչափերը:

Միջազգային փորձի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ հանցափորձի և հանցագործության նախապատրաստության դեպքում պատիժ նշանակելիս, նախ պետք է հաշվի առնել հանցագործության հանգամանքները, արարքը ավարտին չհասցնելու պատճառները, անձի բնութագիրը և այլն:

Հանցագործության հանգամանքների անդրադառնալիս, քրեական իրավունքի տեսությունում, հատկապես հանցափորձի և հանցագործության նախապատրաստության դեպքերում, կարևորվում են մի շարք գործոններ՝ արարքի հանցավորությունը որոշելու համար ուսումնասիրվում են արարքի օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ կողմերը:

Օբյեկտիվ կողմին անդրադառնալիս, ինչպես ավարտված հանցագործության դեպքում, այնպես էլ հանցափորձի և հանցագործության նախապատրաստության դեպքում, անհրաժեշտ է, որպեսզի կոնկրետ գործողություն դրսևորված լինի (actus reus): Այսինքն՝ զուտ հանցավոր մտադրությունը բավական չէ, որպեսզի անձը պատասխանատվության ենթարկվի հանցափորձի կամ հանցագործության նախապատրաստության համար¹:

Սուբյեկտիվ կողմը քննելիս, անհրաժեշտ է, որպեսզի անձի մոտ առկա լինի հանցավոր մտադրություն (mens rea): Արարքը պետք է իր մեջ պարունակի հանցանք կատարելու ուղղակի դիտավորություն: Այս դրույթն ամրագրված է նաև Օրենսգրքի 34-րդ և 35-րդ հոդվածներում. «Հանցափորձ է համարվում ուղղակի դիտավորությամբ կատար-

ված այն գործողությունը (անգործությունը)....», «Հանցագործության նախապատրաստություն է համարվում ուղղակի դիտավորությամբ հանցանք կատարելու համար...»: Օրենսգրքը հստակորեն սահմանում է ուղղակի դիտավորության անհրաժեշտությունը: Հետևաբար, քննարկվող նյութի իմաստով անգործությամբ կատարված հանցագործության փորձի մասին խոսք լինել չի կարող: Այս տեսակետն առկա է նաև քրեական իրավունքի շատ տեսաբանների մոտ²:

Որոշակի առանձնահատկություններ են սահմանվում նաև հանցափորձի և հանցագործության նախապատրաստության համար պատիժ նշանակելիս: Մասնավորապես, բացի Օրենսգրքի 61-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված պատժի նշանակման ընդհանուր սկզբունքներից, (հանցագործության հանրության համար վտանգավորության աստիճանը և բնույթը, հանցավորի անձը բնութագրող տվյալները, այդ թվում՝ պատասխանատվությունը և պատիժը մեղմացնող կամ ծանրացնող հանգամանքները), 65-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանվում են այն հանգամանքները, որոնք պետք է հաշվի առնվեն հանցափորձի և հանցագործության նախապատրաստության ժամանակ, մասնավորապես՝ հանցավորի կատարած գործողությունների բնույթն ու հանրության համար վտանգավորության աստիճանը, հանցավոր մտադրության իրականացման աստիճանը և այն հանգամանքները, որոնց հետևանքով հանցագործությունը ավարտին չի հասցվել: Այս և այլ սկզբունքներ կարևորվում են նաև մի շարք այլ երկրների քրեական օրենսգրքերում՝ հանցափորձի և հանցագործության նախապատրաստության համար պատիժ նշանակելիս: Օրինակ՝ Բուլղարիայի քրեական օրենսգրքի 54-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ հանցագործության նախապատրաստության կամ հանցափորձի ժամանակ պատիժ նշանակելիս հաշվի են առնվում հանցագործի և արարքի հանրության համար հասարակական վտանգավորության աստիճանը, հանցագործություն կատարելու դրդապատճառները, ինչպես նաև այլ մեղմացուցիչ կամ ծանրացուցիչ հանգամանքներ: Ֆրանսիայի քրեական օրենսգրքի 132-24-րդ հոդվածի համաձայն՝ հանցափորձի համար պատիժը նշանակելիս և պատժի կրման պայմանները սահմանելիս պետք է հիմնվել հանցագործի անձնային հատկանիշների և հանցագործության հանգամանքների վրա: Լատվիայի քրեական օրենսգրքով, ի թիվս նշված հանգամանքների, պետք է նաև հաշվի առնել հանցագործի կողմից իր կատարած արարքի վտանգավորության գիտակ-

ցումը և հանցագործությունն ավարտին չհասցնելու հանգամանքները: Ավելին, մի շարք երկրներում, ոչ մեծ կամ միջին ծանրության հանցագործությունների փորձի համար պատասխանատվություն չի սահմանվում, ինչպես օրինակ՝ Ֆրանսիայում, Գերմանիայում, Նորվեգիայում, իսկ Ֆինլանդիայում և Լատվիայում հանցափորձը պատժվում է միայն, եթե այն սահմանված է կոնկրետ հոդվածով:

Միջազգային փորձի ուսումնասիրությունից ևս կարելի է եզրակացնել, որ հանցափորձը դիտվում է շատ ավելի մեղմ հանցանք, քան ավարտված հանցագործությունն է, իսկ որոշ դեպքերում անձը անգամ պատասխանատվության չի ենթարկվում:

Եթե հանցափորձի և հանցագործության նախապատրաստության համար պատիժ նշանակելիս մի շարք երկրների օրենսգրքեր, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգիրքն ունեն գրեթե նույն մոտեցումը, ապա նույնը չի կարելի ասել հանցափորձը և հանցագործության նախապատրաստությունը դասակարգելու մասին: Օրենսգրքի 19-րդ հոդվածով սահմանվում է հանցագործությունների տեսակները, համաձայն որի՝ ըստ բնույթի և հանրության համար վտանգավորության աստիճանի՝ հանցագործությունները դասակարգվում են՝ ոչ մեծ ծանրության, միջին ծանրության, ծանր և առանձնապես ծանր հանցագործությունների: Հոդվածի բովանդակությունից պարզ է դառնում, որ, չնայած հանցագործությունների դասակարգման հիմքում արարքի բնույթն ու վտանգավորության աստիճանը որպես չափանիշ դրված լինելուն, դասակարգումն իրականացվում է ըստ հանցագործության համար Օրենսգրքով սահմանված պատժաչափի, սահմանելով հանցագործությունների ծանրության աստիճանները, հիմք է ընդունվում Օրենսգրքի Հատուկ մասով սահմանված կոնկրետ հանցագործության համար նախատեսված առավելագույն պատժաչափը:

Այս մոտեցումն առաջին հայացքից պարզ է: Թվում է, թե Օրենսգրքով տրված է հստակ կարգավորում, որն ընդունված է նաև մի շարք այլ երկրների քրեական օրենսգրքերի կողմից: Մակայն, տեսական և գործնական վերլուծությունները վեր են հանում առկա որոշ խնդիրներ: Մասնավորապես, օրենսդիրն ուղղակի ամրագրել է, որ հանցագործությունների դասակարգումը ոչ մեծ ծանրության, միջին ծանրության, ծանր և առանձնապես ծանր հանցագործությունների կատարվում է «ըստ բնույթի և հանրության համար վտանգավորության աստիճանի»: Դրանից ելնելով՝ պետք է հավաստել, որ յուրաքանչյուր հանցագործություն նշված տեսակներից որևէ մեկին դասելը պետք է իրականացվի հատկապես հաշվի առնելով ոստիճության հասարակական վտանգավորությունը, դրա բնույթն ու աստիճանը: Մինչդեռ 19-րդ հոդվածով սահմանված յուրաքանչյուր տեսակի միակ տարբերիչ հատկանիշ է Օրենսգրքով նախատեսված պատիժը³: Կատարված տեսական վերլուծության արդյունքում ակնհայտ է դառնում այն հակասությունը, որ առկա է Օրենսգրքի 19-րդ հոդվածում՝ հանցագործությունների դասակարգման հիմքում նշելով արարքի բնույթը և հանրության համար վտանգավորության աստիճանը, այնուամենայնիվ, դասակարգումը, փաստորեն, կատարվում է այլ հիմքով՝ պատժաչափով:

Նման մոտեցման վերաբերյալ ֆրանսիացի քրեագետ Ռոսսին (ըստ Ն.Ս. Տագանցկի վկայության) պնդում էր, որ օրենքում հանցագործությունների դասակարգումն ըստ պատժաչափի իրականացնելը նշանակում է ասել հասարակությանը. «Մի՛ աշխատեք ուսումնասիրել մարդկային արարքների ներքին էությունը, այլ նայե՛ք իշխանությանը: Եթե նա որևէ մեկի գլուխը կտրում է, ուրեմն պետք է ենթադրել, որ մարդը մեծագույն չարագործ է»⁴:

Օրենսգրքի 65-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ հանցագործության նախապատրաստության համար ազատազրկման ձևով պատժի ժամկետը չի կարող գերազանցել Օրենսգրքի Հատուկ մասի համապատասխան հոդվածով կամ հոդվածի մասով որոշակի ժամկետով ազատազրկման ձևով նախատեսված պատժի առավելագույն ժամկետի կեսը: Իսկ նույն հոդվածի 3-րդ մասը սահմանում է, որ հանցափորձի համար ազատազրկման ձևով պատժի ժամկետը չի կարող գերազանցել Օրենսգրքի Հատուկ մասի համապատասխան հոդվածով կամ հոդվածի մասով որոշակի ժամկետով ազատազրկման ձևով նախատեսված պատժի առավելագույն ժամկետի երեք քառորդը: Արդյունքում, օրինակ՝ առանձնապես ծանր հանցագործության հանցափորձի համար նշանակված պատիժը շատ հաճախ համապատասխանում է ավելի նվազ ծանրության աստիճանի համար սահմանված պատժաչափին, սակայն, հիմք ընդունելով Օրենսգրքի 33-րդ հոդվածի 3-րդ մասը միայն, գործնականում այն որակվում է որպես առանձնապես ծանր հանցագործություն՝ օրենսդրական համապատասխան կարգավորման բացակայության հետևանքով:

Միջազգային իրավական կարգավորման բացակայության պարագայում միջազգային փորձի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ այս

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

հարցը միանշանակ կարգավորված չէ նաև մի շարք այլ երկրներում ևս:

Որոշ երկրներ իրենց քրեական օրենսգրքերում հստակ սահմանում են, որ հանցավորձը և հանցագործության նախապատրաստությունը չեն կարող համարվել ավելի նվազ ծանրության հանցագործություններ, քան ավարտված հանցագործությունը: Մասնավորապես, Էստոնիայի և Գերմանիայի քրեական օրենսգրքերով սահմանվում է, որ հանցավորձը, ինչպես նաև այլ մեղմացուցիչ հանգամանքները չեն կարող նվազեցնել հանցագործության ծանրության աստիճանը⁵:

Այս մոտեցումն առկա է նաև որոշ տեսաբանների մոտ, որոնք այն կարծիքին են, որ հանցավորձի և հանցագործության նախապատրաստության համար կարող է նշանակվել նույն պատիժը, ինչը որ ավարտված հանցագործության համար է սահմանված և հանցավորձը կամ հանցագործության նախապատրաստությունը պետք է որակվեն որպես ավարտված հանցագործության ծանրության հանցագործություն: Որպես այս տեսակետի հիմնավորում՝ տեսաբանները հիմք են վերցնում «բարոյական վնասը»: Հանցավորձի և հանցագործության նախապատրաստության ժամանակ, անձը դրսևորում է այն հանցավոր մտադրությունը և կատարում է այն գործողությունները, որոնք ուղղված են կոնկրետ հանցագործությունը կատարելուն, հետևաբար անհրաժեշտ է նրանց համար սահմանել նույն պատիժը⁶:

Սակայն, այս մոտեցման ընդդիմախոսները արդարացիորեն նշում են, որ հանցագործության ծանրությունը որակելիս և պատիժ նշանակելիս, պետք է հաշվի առնել ոչ միայն «բարոյական վնասը», այլ նաև մի շարք այլ հանգամանքներ, ինչպես օրինակ՝ հանցագործությամբ պատճառված փաստացի վնասը, արարքի հանրային վտանգավորությունը, հանցագործությունն ավարտին չհասցնելու հանգամանքները, ինչպես նաև հանցագործի անձնային հատկանիշները: Մեկ այլ հանգամանք ևս էթե հանցավորձի կամ հանցագործության նախապատրաստության համար սահմանվի հավասար պատիժ, ինչ որ ավարտված հանցագործության համար, ապա «հանցավորձ», «հանցագործության նախապատրաստություն» հասկացությունները՝ իրենց բոլոր իրավական հետևանքներով հանդերձ, այլևս իմաստազրկվում են (սա վերաբերվում է նաև հանցագործության կազմակերպիչին, դրոյիչին և օժանդակողին):

Բացի այդ, հանցավորձի և հանցագործության նախապատրաստության համար նվազ պատիժ նշանակելը և որպես ավելի նվազ ծանրության

հանցագործություն որակելը բխում է նաև կանկրետ երկրի քրեական ու մասնավորապես, պատժիչ քաղաքականությունից և այն նպատակներից, որոնք դրված են այդ երկրում իրականացվող քրեական քաղաքականության հիմքում:

Այս մոտեցումը որդեգրված է ԱՄՆ-ի մի շարք նահանգների կողմից, որոնց քրեական օրենսգրքերում հստակ սահմանված է, որ հանցավորձը և հանցագործության նախապատրաստությունը որակվում են որպես մեկ աստիճանով նվազ ծանրության հանցագործություն, քան ավարտված հանցագործությունը (օրինակ՝ Տեխաս, Կոնեկտիկուտ, Ինդիանա և այլն):

Նպատակահարմար է օրենսդրական համապատասխան փոփոխությամբ հանցավորձը կամ հանցագործության նախապատրաստությունը սահմանել որպես ավարտված հանցագործություններից նվազ ծանրության հանցագործություն, ինչը բխում է նաև այսօր երկրում իրականացվող բարեփոխումներից և հանդիսանում է ևս մեկ քայլ դեպի քրեական համակարգում մարդասիրության սկզբունքի ամրապնդումը:

Քրեական քաղաքականությանն անդրադառնալիս, ներկայումս պետք է նաև հաշվի առնել տնտեսական արդյունավետության գործոնը: Ինչպես արդարացիորեն նշում է Թոմաս Բիտտները. «երկիրը չունի անսահմանափակ քանակությամբ ռեսուրսներ, որպեսզի հանցավորձի և ավարտված հանցագործության համար նշանակի նույն խստության պատիժ» (THOMAS BITTNER “Punishment for Criminal Attempts: A Legal Perspective on the Problem of Moral Luck” CANADIAN JOURNAL OF PHILOSOPHY *Punishment for Criminal Attempts* 5511, Volume 38, Number 1, March 2008):

Բացի այդ, հանցավորձը կամ հանցագործության նախապատրաստությունը, որպես ավարտված հանցագործությունից նվազ ծանրության հանցագործություն սահմանելը (նույն ձևով հիմք ընդունելով օրենսգրքի հատուկ մասի համապատասխան հոդվածով սահմանված պատժաչափը), ոչ միայն կհստակեցնի կոնկրետ հանցագործության տեսակը՝ դրա նախապատրաստության կամ վորձի դեպքում, այլ նաև հնարավորություն կտա լուծելու նման դեպքերում դատապարտված անձի նկատմամբ պատժի նշանակման և պատժի կրման հետ կապված մի շարք խնդիրներ: Մասնավորապես, որպես հանցագործության դասակարգման իրավական հետևանք կարևոր է նշել, որ հանցագործության տեսակները հաշվի են առնվում ռեցիդիվի տեսակը գնահատելիս, քրեական պատասխանատվության ենթարկվելու վաղեմության ժամ-

կետները, դատվածության մարման ժամկետները որոշվում են ըստ հանցագործությունների տեսակների, քրեական պատասխանատվությունից և պատժից կարող է ազատվել ոչ մեծ կամ միջին ծանրության հանցանք կատարած անձը և այլն :

Նշանակված պատժի կրման համար ուղղիչ հիմնարկի տեսակը, որով էլ պայմանավորված, պատժի կրման կարգն ու պայմանները, որոշելիս, հիմք է հանդիսանում հանցագործության ծանրության աստիճանը (ՀՀ քրեակատարողական օրենսգրքի 100-րդ հոդված): Հետևաբար, օրինակ՝ առանձնապես ծանր հանցագործության փորձի համար առաջին անգամ դատապարտված անձը, պատիժը կրում է ոչ թե կիսաբաց, այլ կիսափակ ուղղիչ հիմնարկում: Գրանով իսկ՝ պատժի անհատականացման սկզբունքի կիրառումը գործնականում դառնում է խաթարված:

Պատժից պայմանական վաղաժամկետ ազատելը և պատժի չկրած մասն ավելի մեղմ պատժատեսակով փոխարինելը ևս անմիջականորեն կապված են հանցագործության ծանրության աստիճանի հետ (Օրենսգրքի 76-77-րդ հոդվածներ): Այսինքն, առանձնապես ծանր հանցագործության փորձի համար դատապարտված անձը, պատժից պայմանական վաղաժամկետ ազատվելու համար, պետք է կրի նշանակված պատժի ոչ

պակաս, քան երկու երրորդը, իսկ ծանր հանցագործության համար նշանակված պատժի ոչ պակաս, քան կեսը:

Ավելին, հարցի օրենսդրական կարգավորումը բխում է նաև Օրենսգրքի գրքի տրամաբանությունից: Եթե Օրենսգրքով հստակ սահմանվում են հանցագործության տեսակները՝ հիմք ընդունելով կոնկրետ պատժի չափը, ապա հանցափորձը և հանցագործության նախապատրաստությունը պետք է հստակ դասակարգվեն հենց պատժաչափից էլ ելնելով, քանի որ Օրենսգրքի 65-րդ հոդվածով հստակ սահմանվում է պատժաչափ թե հանցափորձի, և թե հանցագործության նախապատրաստության համար:

Ի վերջո, հանցափորձի և հանցագործության նախապատրաստության օրենսդրորեն հստակ դասակարգումն անհրաժեշտ է նաև Օրենսգրքի 5-րդ հոդվածով ամրագրված օրինականության սկզբունքի (արարքի հանցավորությունը, դրա պատժելիությունը և քրեաիրավական այլ հետևանքները որոշվում են միայն քրեական օրենքով. քրեական օրենքն անալոգիայով կիրառելն արգելվում է) ամբողջականությունն ու լիարժեքությունն ապահովելու նպատակով:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. ՀՀ քրեական օրենսգիրք, ընդունված 18.04.2003, ՀՕ-528-Ն:
2. «ՀՀ քրեական իրավունք, ընդհանուր մաս» Գասագիրք ԲՈՒՀ-երի համար, խմբ. Գ.Ս. Ղազինյան, Երևանի համալսարանի հրատարակչություն, Երևան 2006:
3. Միքայել Գրիգորյան. «Քրեական իրավունք» ուսումնական ձեռնարկ(ընդհանուր մաս), «Հրագրան» հրատարակչություն, Երևան 2003:
4. THOMAS BITTNER “Punishment for Criminal Attempts: A Legal Perspective on the Problem of Moral Luck” CANADIAN JOURNAL OF PHILOSOPHY Punishment for Criminal Attempts 5511, Volume 38, Number 1, March 2008
5. Уголовное право Российской Федерации. Общая часть, Учебник, Московская Государственная Юридическая Академия, Москва Высшее Образование серия основана в 1996 г.
6. Study Guide to Wayne LeFave: “Crim Law Hornbook” 5th edition, pg.15.
7. Joel Feinberg, “Equal Punishment for Failed Attempts”, Arizona Law Review 37 (1995) 117-33.
8. Andrew Ashworth, ‘Criminal Attempts and the Role of Resulting Harm’, Rutgers Law Review 19 (1988) 725-72.
9. Таганцев Н.С. Русское уголовное право: Лекции. Часть Общая, Т 1. Москва 1994.
10. Наумов А.В. Российское уголовное право. Общая часть. Курс лекций. Москва, 1997.
11. Thaddeus Metz, ‘Arbitrariness, Justice, and Respect,’ Social Theory and Practice 26 (2000) 25-45.
12. Bernard Williams, ‘Moral Luck,’ in Moral Luck (Cambridge: Cambridge UP 1983), 29-30.
13. George P. Fletcher, Basic Concepts of Criminal Law (New York: Oxford UP 1998), Chapter 10.
14. Kenny, C.S, “Outlines of criminal Law” 2002, Chap.V , p. 91.
15. Suwarn Rajan: “Attempt in criminal law” article, 2009, viewed on 16.03.2012 <http://www.lawyersclubindia.com/articles/ATTEMPT-IN-CRIMINAL-LAW-1664.asp>.
16. Student Law: Criminal law- topic 12: Attempt, viewed on 16.03.2012 <http://www.studentatlaw.com/articles/37/1/Criminal-Law—Topic12-Attempt/Page1.html>.
17. Texas crimes classification: viewed on 19.03.2012 <http://rcwhitelaw.com/practice-areas/criminal-defense/texas-criminal-defense/texas-crime-classifications/>.
18. <http://www.arlis.am/#>.

www.lawinstitute.am

19. <http://www.lexadin.nl/wlg/>.
20. <http://www.lexisnexis.com/lawschool/study/outlines/html/crim/crim20.htm>.

¹ Տե՛ս Study Guide to Wayne LeFave: “Crim Law Hornbook” 5th edition, pg.15.

² Տե՛ս Suwarn Rajan: “Attempt in criminal law” article, 2009, <http://www.lawyersclubindia.com/articles/ATTEMPT-IN-CRIMINAL-LAW-1664.asp>.

³ Տե՛ս Միրայել Գրիգորյան. «Քրեական իրավունք» ուսումնական ձեռնարկ (ընդհանուր մաս), Երևան 2003:

⁴ Տե՛ս Таганцев Н.С. Русское уголовное право: Лекции. Часть Общая, Т 1. М., 1994, с. 58.

⁵ Տե՛ս Էստոնիայի քրեական օրենսգրքի 4.4 հոդված: Գերմանիայի քրեական օրենսգրքի 12.3 հոդված:

⁶ Տե՛ս Joel Feinberg, “Equal Punishment for Failed Attempts,” Arizona Law Review 37 (1995) 117-33, Andrew Ashworth, “Criminal Attempts and the Role of Resulting Harm”. Rutgers Law Review 19 (1988) 725-72.

⁷ Տե՛ս Thomas Bittner “Punishment for Criminal Attempts: A Legal Perspective on the Problem of Moral Luck” CANADIAN JOURNAL OF PHILOSOPHY Punishment for Criminal Attempts 5511, Volume 38, Number 1, March 2008, pp. 51-84.

⁸ Տե՛ս «ՀՀ քրեական իրավունք, ընդհանուր մաս», Գասազիրք ԲՈՒՀ-երի համար, Երևան 2006:

РЕЗЮМЕ

Классификация Преступлений в Случае Покушения на Преступление и Приготовления к Преступлению

В статье авторы представляют проблему классификации в случае покушения на преступление и приготовления к преступлению в Уголовном Кодексе РА.

Анализ соответствующих статей УК РА определяет существующие несоответствия в Кодексе. По характеру и степени общественной опасности преступления, статья 19 УК РА определяет 4 категории преступлений. Хотя статья 19 УК РА предусматривает характер и степень общественной опасности преступления, как основу для классификации, но очевидно, что данная классификация основана на размере наказания, предусмотренной Особой Частью УК РА.

УК РА не устанавливает особую классификацию для покушения на преступление и приготовления к преступлению. Покушение и приготовление классифицируются по категории тяжести соответствующего преступления. Отсутствие четкого регулирования классификации покушения на преступление и приготовления к преступлению приводит к разным теоретическим и практическим проблемам.

Исследование международной практики показывает, что не существует одинакового регулирования вопроса.

Презумпция авторов заключается в том, что покушение на преступление и приготовление к преступлению должны классифицироваться как менее тяжкие преступления, чем оконченные преступления.

SUMMARY

Classification of the Crimes in cases of attempt and preparation

In the article the authors present the issue of classification of the criminal attempt and preparation in the RA Criminal Code.

The authors make analysis of certain articles of RA Criminal Code and reveal the gaps that exists in the Code. Based on the gravity of the offence, article 19 of the RA Criminal Code classifies the crimes into 4 types. Though the article states that the classification is based on the dangerous nature of the attempt, it is clear from the article that the classification is based on the severity of the sentence for the crime prescribed by the Special Part of the RA Criminal Code. The RA Criminal Code does not state a special type of classification for an attempt and preparation. The attempt and preparation are considered as a same gravity offence as the completed crime. According to the RA Criminal Code, while classifying the attempt or preparation the reference to the completed crime is given (e.g.: attempt of murder 104-34). The absence of the specific classification of the attempt and preparation leads to various theoretical and practical issues that are discussed in the article.

The research of international practice shows that there is no uniformity in this regard.

The authors presumption is that the attempt and preparation of the crime should be classified as a less severe crimes than the completed one.